

TERMINOLOGIA POLSKIEGO, ANGIELSKIEGO I AMERYKAŃSKIEGO PRAWA SPÓŁEK: ORGANY SPÓŁKI

Lucja Biel

Autorka jest adiunktem w Zakładzie Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Gdańskiego oraz czynnym zawodowo tłumaczem przysięgłym. Ukończyła translatorykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, School of American Law (Chicago-Kent School of Law i UG) oraz Diploma in English and European Union Law (University of Cambridge). E-mail: anglb@univ.gda.pl.

Kontynuując analizę kontrastyczną prawa spółek przedstawioną na łamach *Lingua Legis* nr 15 i 16 (Biel 2007, 2008), gdzie omówiłam nazwy spółek oraz proces ich rejestracji, w niniejszym artykule zajmę się terminologią związaną z organami polskich, angielskich i amerykańskich spółek kapitałowych.

Problemy translacyjne związane z terminologią organów spółki wynikają z naturalnej dla języka prawa nieprzystawalności pojęć między systemami oraz z następujących zjawisk:

Odmienne organizacja *corporate governance* w systemach *common law* (GB, US), które stosują system monistyczny, oraz w systemach *civil law*, które stosują system dualistyczny (PL). W systemach monistycznych wyróżnia się jeden organ administracyjny (zarządzająco-nadzorczy), w systemie dualistycznym – dwa: zarządzający i nadzorczy ze względu na ścisłe rozdzielenie funkcji zarządzających od nadzorczych.

Kodeks spółek handlowych (k.s.h.) stosuje odmienną terminologię dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i dla spółki akcyjnej, wyraźnie rozdzielając je pojęciowo. Z kolei prawo angielskie i amerykańskie stosuje w większości jednolitą terminologię dla spółek kapitałowych, oddzielając je terminologicznie od spółek osobowych (Biel 2008). Dodatkowo terminologia amerykańska różni się w poszczególnych stanach; w artykule będę odnosić się do modelowej ustawy o spółkach kapitałowych Revised Model Business Corporation Act (RMBCA), na której wzorowane jest prawo spółek wielu stanów (Clarkson et al. 2009: 773), oraz do ustawy General Corporation Law obowiązującej w stanie Delaware, w którym siedzibę ma ponad 50% amerykańskich spółek giełdowych.

Brak uzusu translacyjnego dla terminów prawa angielskiego i amerykańskiego. Dobrym przykładem jest sam termin *corporate governance*, który obejmuje „standardy dobrego i lojalnego zarządzania przedsiębiorstwem oraz mechanizmy kontroli” (Okolski et al. 2008: 232-233) i najczęściej bywa tłumaczony jako *ład korporacyjny* (Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie), *nadzór korporacyjny* (wytyczne OECD), *nadzór właścicielski* czy *władztwo korporacyjne*.

1. Organ właścicielski

W polskiej terminologii posiadacza udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nazywa się **wspólnikiem**, a posiadacza akcji w spółce akcyjnej – **akcjonariuszem**. Są to pojęcia funkcjonalnie podobne, choć nieidentyczne: „akcjonariusze, inaczej niż wspólnicy w spółce z o.o., mogą wykonywać swoje prawa korporacyjne

tylko na walnym zgromadzeniu” (Potrzeszcz i Siemiątkowski 2003: 667). Terminu *wspólnik* używa się również na oznaczenie właściciela w spółkach osobowych, w spółce partnerskiej wymiennie z terminem **partner**, z kolei w spółce komandytowej wyróżnia się **komplementariuszy** (wspólników, którzy odpowiadają bez ograniczenia) i **komandytariuszy** (wspólników z ograniczoną odpowiedzialnością). Poniższa tabela przedstawia nazwy właścicieli w polskich spółkach i ich angielskie odpowiedniki w tłumaczeniach kodeksu spółek handlowych.

Tabela 1. Oznaczenie właściciela w polskich spółkach i angielskie odpowiedniki.

Rodzaj spółki	Oznaczenie właściciela	Angielski odpowiednik w tłumaczeniach k.s.h.
Spółka jawna	wspólnik	Partner
Spółka komandytowa	wspólnik • komplementariusz • komandytariusz	Partner • general partner • limited partner
Spółka partnerska	wspólnik, partner	partner
Spółka komandytowo-akcyjna	wspólnik • komplementariusz • akcjonariusz	partner • general partner • shareholder
Spółka z o.o.	wspólnik	shareholder
Spółka akcyjna	akcjonariusz	Shareholder

Termin *wspólnik* w spółce osobowej tłumaczy się jako *partner*, a w odniesieniu do sp. z o.o. – *shareholder* (można również użyć *member/stockholder*), identycznie jak dla spółki akcyjnej. Ten podział pojęciowy zaznaczono w tabeli pogrubioną linią. Odpowiada on rozróżnieniu terminologicznemu funkcjonującemu w prawie angielskim i amerykańskim: w spółkach osobowych *partnerships* są *partners*, w spółkach kapitałowych *companies/corporations* są: *members*, *shareholders* lub *stockholders*. Czasami spotyka się również luźniejszy związek frazeologiczny: *holder of shares/stock*.

Tabela 2. Oznaczenie właściciela w spółkach angielskich i amerykańskich.

Rodzaj spółki	Oznaczenie właściciela	Odpowiednik polski
Spółki osobowe GB: partnership, limited partnership, limited liability partnership	partner	Wspólnik
Spółki kapitałowe GB: unlimited company, private company, public company, company limited by shares/guarantee	member/ shareholder	wspólnik/akcjonariusz
Spółki osobowe US: general partnership, limited partnership, limited liability partnership, limited liability limited partnership	partner	Wspólnik

Spółki hybrydowe US: limited liability company joint stock company	<i>member</i> <i>shareholder</i>	Wspólnik
Spółki kapitałowe US: close corporation, professional corporation, publicly held corporation	<i>shareholder</i> / <i>stockholder</i>	wspólnik/akcjonariusz

W brytyjskiej ustawie Companies Act 2006 (CA2006) na oznaczenie wspólnika lub akcjonariusza w spółkach kapitałowych używa się generalnie terminu *member*, który ma szersze znaczenie niż *shareholder* (*shareholder* występuje wyłącznie w *companies having a share capital*, choć spółki niemające kapitału zakładowego są w gruncie rzeczy rzadkością). W terminologii unijnej dotyczącej spółki europejskiej i spółki prywatnej pojawia się *shareholder*. W terminologii amerykańskiej w spółkach osobowych występuje *partner*, w spółkach hybrydowych, które stanowią formę pośrednią między spółkami osobowymi a kapitałowymi – *member* (*limited liability company*) i *shareholder* (*joint stock company*), a w spółkach kapitałowych w zależności od stanu – *shareholder* (ustawa modelowa RMBCA) lub *stockholder* (Delaware). Wybór polskiego ekwiwalentu dla *member*, *shareholder* i *stockholder* będzie zależał od decyzji tłumacza, czy dana spółka bardziej przypomina spółkę z o.o. (→ *wspólnik*) czy spółkę akcyjną (→ *akcjonariusz*). Z pewnością nie należy tłumaczyć angielskiego terminu *partner* jako *partner* (z wyjątkiem spółek odpowiadających polskiej spółce partnerskiej), a *member* jako *członek spółki* (czy *membership* jako *członkostwo w spółce*), gdyż w polskiej terminologii *członek* odnosi się do zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej. Warto również zwrócić uwagę na:

- joint holder of share (GB) / joint owner of stock (US): *współuprawniony z udziału/akcji* (w starszej terminologii – *współwłaściciel udziału/akcji*, Kidyba 2005: 350)
- minority/majority shareholder: *akcjonariusz (wspólnik) mniejszościowy/większościowy*
- sole member w spółce jednoosobowej (*single member company*, GB): *jedyny wspólnik/akcjonariusz*.

Przejdźmy teraz do omawiania organu właścicielskiego – zgromadzenia, które jest organem uchwalodawczym o najważniejszych kompetencjach (Potrzeszcz i Siemiątkowski 2003: 667). Wspólnicy w sp. z o.o. tworzą *zgromadzenie wspólników*, akcjonariusze w S.A. – *walne zgromadzenie* (skrót WZA). W terminologii brytyjskiej, bez względu na rodzaj spółki kapitałowej, stosuje się jeden termin – *General Meeting*, w terminologii unijnej – również *General Meeting* (*of Shareholders*), w terminologii amerykańskiej w zależności od stanu organ właścicielski nazywa się *Shareholders' Meeting/Meeting of Shareholders* (RMBCA) lub *Meeting of Stockholders* (Delaware). Zgromadzenia są zwoływane raz w roku jako *zgromadzenie zwyczajne* (odpowiednik angielski i amerykański – *annual*) lub *nadzwyczajne* (*extraordinary* (GB)/*special* (US)).

Tabela 3. Nazwa organu właścicielskiego w spółkach kapitałowych (PL, GB, US).

	Spółki polskie	Spółki angielskie	Spółki amerykańskie
Organ właścicielski	Zgromadzenie wspólników (sp. z o.o.) Walne zgromadzenie (S.A.)	General Meeting	Shareholders' Meeting
Rodzaj zgromadzenia	zwyczajne nadzwyczajne	annual (AGM) extraordinary (EGM)	annual special

W następnej tabeli zestawiono ekwiwalenty powyższych polskich terminów z tłumaczeń k.s.h. Rozbieżności pomiędzy poszczególnymi wersjami są od razu zauważalne.

Tabela 4. Ekwiwalenty zgromadzenia w tłumaczeniach k.s.h.

	Translegis	Zakamycze	Beck
Zgromadzenie wspólników (sp z o.o.)	Meeting of shareholders	Shareholders' meeting	General Meeting
Walne zgromadzenie (S.A.)	General Meeting	General Meeting	General Assembly
zwyczajne nadzwyczajne	ordinary extraordinary	annual extraordinary	ordinary extraordinary

General Meeting występuje w jednym tłumaczeniach jako ekwiwalent *walnego zgromadzenia*, a w innych jako *zgromadzenia wspólników*. Ponadto widać brak konsekwencji w doborze ekwiwalentów: zarówno *General Meeting*, jak i *Meeting of shareholders/Shareholders' meeting* można uznać za ekwiwalenty funkcjonalne ukierunkowane na język docelowy, jednak na odmienne systemy prawne (odpowiednio brytyjski/unijny oraz amerykański), dlatego nie powinny być zestawiane w obrębie jednego tłumaczenia. Wszystkie trzy tłumaczenia generalnie unikają terminologii amerykańskiej, bazując głównie na terminologii brytyjskiej (np. *extraordinary*, a nie *special meeting*), oczywiście z pewnymi modyfikacjami. Na oznaczenie *zwyczajnego zgromadzenia* należałoby użyć konsekwentnie ekwiwalentu funkcjonalnego – *annual meeting*, który wyparł starszą wersję – *ordinary meeting* (Mayson et al. 2006: 446). Z kolei *General Assembly* niepotrzebnie wprowadza „obcość” (niespójna strategia w stosunku do funkcjonalnego *General Meeting*) i jest przykładem interferencji z języka źródłowego. Ten ekwiwalent silnie aktywuje skojarzenia ze Zgromadzeniem Ogólnym ONZ (United Nations General Assembly) lub innymi gremiami politycznymi, natomiast w odniesieniu do spółek handlowych pojawia się głównie w tłumaczeniach greckich, tureckich i polskich (strony www). Trudno zgodzić się z argumentacją Bączkowskiej, która porównując „warstwę konceptualno-semantyczną słowa ‘me-

eting' i 'assembly'" na bazie niespecjalistycznego słownika Collins Dictionary, za trafny uważa dobór ekwiwalentów przez Becka, ponieważ jej zdaniem *assembly* „wywołuje skojarzenia z większą liczbą osób obecnych na zebraniu, które ma charakter formalny, natomiast 'meeting' wydaje się dotyczyć mniej formalnych spotkań i w mniejszym gronie" (2008). *Meeting* i *assembly* należałoby potraktować jako terminy prawne, a nie „słowa” i sięgnąć do ich definicji ustawowej. *Meeting* nie ma nic wspólnego z wielkością grona czy wysokością kapitału zakładowego: w terminologii brytyjskiej, unijnej i amerykańskiej *meeting* oznacza zarówno zgromadzenia wspólników w małych spółkach kapitałowych, jak i walne zgromadzenia akcjonariuszy największych spółek giełdowych. Przykładowo w angielskiej wersji „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW” *walne zgromadzenie* jest tłumaczone jako *general meeting*.

W pierwszej kolejności należy zastanowić się, czy fakt rozróżnienia w polskiej terminologii funkcjonalnie zbliżonych pojęć ('zgromadzenia wspólników' od 'walnego zgromadzenia') dla dwóch różnych spółek kapitałowych wymaga analogicznego rozróżnienia przy tłumaczeniu na język angielski, który ma jedną nazwę na oznaczenie organu właścicielskiego bez względu na rodzaj spółki. Jopek-Bosiacka, powołując się na § 10 Zasad techniki prawodawczej (tj. „do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami”), dobrze ocenia powyższe rozróżnienie terminologiczne w trzech przekładach (2006: 117). Idąc tym tokiem rozumowania, należałoby również rozróżnić w tłumaczeniu inne funkcjonalnie zbliżone, lecz nieidentyczne pojęcia: 'wspólnik' i 'akcjonariusz' czy 'udziały' i 'akcje'. Jednak zarówno w trzech tłumaczeniach k.s.h., jak i w praktyce translacyjnej, takiego rozróżnienia się nie stosuje (odpowiednio najczęściej: *shareholder* i *shares*); zatem analogicznie należałoby potraktować zgromadzenie wspólników i *walne zgromadzenie*, stosując jeden ekwiwalent funkcjonalny: *General Meeting* (dla odbiorcy brytyjskiego), *General Meeting of Shareholders* (dla odbiorcy unijnego) lub *Shareholders' Meeting*, *Meeting of Shareholders*, *Meeting of Stockholders* (dla odbiorcy amerykańskiego). Takie rozwiązanie zastosowano m.in. w popularnych przewodnikach dla inwestorów zagranicznych *Doing Business in Poland* (Ernst&Young i PAIZ, 2007) i *Investing in Poland* (PriceWaterhouseCoopers, 2008) oraz w anglojęzycznych specjalistycznych publikacjach naukowych (np. Dornseifer (red.) 2005, Frankowski (red.) 2008, Maitland-Walker (red.) 2008), w których akurat wybrano *Shareholders' Meeting* w odniesieniu do obu spółek. Należy podkreślić, że zasady techniki prawodawczej odnoszą się do relacji między pojęciami w obrębie jednego systemu prawnego, a nie między pojęciami z dwóch różnych systemów prawnych.

2. Organ zarządzający i nadzorczy

Jak wspomniano we wstępie, polskie spółki stosują system dualistyczny, natomiast spółki brytyjskie i amerykańskie – monistyczny. W systemach monistycznych istnieje jeden organ administracyjny zwany zarówno w terminologii brytyjskiej, jak i amerykańskiej – *board of directors*. Z kolei w systemach dualistycznych istnieją dwa odrębne organy administracyjne: **zarząd**, który prowadzi sprawy spółki i ją reprezentuje, oraz **rada nadzorcza**, doradzająca zarządowi i sprawująca nadzór nad działalno-

ścią spółki. Członkostwo w obu organach jest oddzielone: członek zarządu nie może być jednocześnie członkiem rady nadzorczej (art. 387 k.s.h.).

Tabela 7. Organy spółki w ujęciu kontrastowym.

	System dualistyczny (two-tier model)		System monistyczny (one-tier model)	
Spółka	Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Spółka akcyjna	Limited company (private/public) (UK)	Corporations (US)
Organ zarządzający	Zarząd	zarząd	board of directors	board of directors
Organ nadzorczy	brak organu; rada nadzorcza lub komisja rewizyjna	rada nadzorcza		

Terminy *zarząd* i *rada nadzorcza* mają powszechnie przyjęte ekwiwalenty (tzw. *established equivalents*) – odpowiednio *Management Board* i *Supervisory Board* – nie tylko w trzech tłumaczeniach k.s.h., ale również w anglojęzycznych poradnikach dla inwestorów zagranicznych i w anglojęzycznej literaturze naukowej na temat polskich spółek czy systemu dualistycznego. Kierzkowska podkreśla, że jest to wręcz „europejski uzus translacyjny” (2002: 111). Warto dodać, że *rada nadzorcza* jest niemal zawsze tłumaczona jako *supervisory board*, a ekwiwalent *zarządu* jest nieco mniej stabilny: oprócz zdecydowanie przeważającego *management board* można również spotkać *board of management*, *executive board of management*, *board of executive directors* czy nawet *board of directors*.

Przetłumaczenie **board of directors** jest bardziej problematyczne z powodu braku uzusu. Najczęściej spotykane ekwiwalenty, zapewniające jedynie częściową ekwiwalencję, to:

- *zarząd* – ekwiwalent ukierunkowany na język docelowy, pozbawia *board of directors* funkcji nadzorczych, aktywuje system dualistyczny, implikując istnienie organu nadzorczego. Z drugiej strony łatwo zrozumiałby, umożliwia wykorzystanie wiedzy polskiego odbiorcy na temat zarządów. Korzystając z rozróżnienia wprowadzonego przez Kierzkowską (2002), można uznać, że jest to odpowiedni ekwiwalent dla odbiorcy dalekiego.
- *rada nadzorcza* – znacznie rzadziej spotykany ekwiwalent ukierunkowany na język docelowy, pozbawia *board of directors* funkcji zarządczych, aktywuje system dualistyczny, implikując istnienie organu zarządzającego. Członkowie rady nadzorczej mają funkcję zbliżoną do dyrektorów niewykonawczych, o czym mowa poniżej, z kolei członkowie zarządu mają funkcję zbliżoną do dyrektorów wykonawczych (GB) lub istniejącego w obrębie *board of directors* komitetu zarządzającego (*executive committee*)

(US). Zatem ekwiwalenty *rada nadzorcza* i *zarząd* odnoszą się jedynie do części pola semantycznego 'board of directors'.

- *rada dyrektorów* – kalka, sygnalizujący obcość ekwiwalent ukierunkowany na język źródłowy, a więc wyczułający odbiorcę na różnice systemowe, lecz w mniejszym stopniu funkcjonalny. Odpowiedni dla odbiorcy bliskiego znającego realia źródłowego systemu prawnego. Radę Dyrektorów ma m.in. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju oraz niektóre instytucje unijne, lecz wewnętrzny słownik DGT zaleca w przypadku spółek tłumaczenie *board of directors* jako *zarząd*. Ekwiwalent *rada dyrektorów* nie jest w pełni precyzyjny z uwagi na znacznie węższe znaczenie terminu *director* niż *dyrektor* (np. *dyrektor fabryki, hurtowni, centrum handlowego*); jak podkreślają Frommel i Thomson, kontynentalny 'dyrektor' odpowiada w języku angielskim terminowi *manager*, a nie *director* (1975: 187). Warto o tym pamiętać i nie tłumaczyć zawsze polskiego terminu *dyrektor* jako *director*, gdyż angielski *director* oznacza członka organu board of directors.

Wybór jednego z powyższych ekwiwalentów oznacza często wybór „mniejszego zła” w danym kontekście. Z uwagi na wagę pojęcia 'board of directors' i jego wysoką frekwencyjność możemy się spodziewać wypracowania w stosunkowo niedługim czasie uzusu translacyjnego. Wygląda na to, że obecnie zmierza on w kierunku *zarządu*. Z kolei w terminologii unijnej dotyczącej spółki europejskiej SE i europejskiej spółki prywatnej SPE na oznaczenie organu w systemie monistycznym używa się terminu *administrative board/organ*, będącego odpowiednikiem angielskiej 'board of directors'. W polskich tłumaczeniach *administrative board* występuje jako *rada administracyjna* i być może to ten ekwiwalent będzie z czasem powszechnie stosowany.

Spółki z o.o., których kapitał zakładowy jest wyższy niż 500 tys. PLN, a liczba wspólników większa niż 25, mają obowiązek powołania rady nadzorczej lub **komisji rewizyjnej** (art. 213 k.s.h.). Kompetencje rady nadzorczej są szersze – jest to organ wykonujący stały nadzór nad działalnością spółki, z kolei komisja rewizyjna jest organem kontrolnym, a nie nadzorczym. Jak podkreśla Kidyba et al., samo pojęcie 'nadzór' jest szersze niż 'kontrola': „obejmuje bowiem kontrolę i dodatkowo uprawnienia do podejmowania decyzji wiążących kontrolowanego (...) oraz czynności określonych w przepisach prawa” (2005: 548). Komisja rewizyjna sprawuje doraźną kontrolę (która może być jednak rozszerzona), zajmując się przede wszystkim oceną rocznych sprawozdań i wniosków zarządu dotyczących podziału zysku lub pokrycia straty (Okolski et al. 2008: 259). W Tabeli 8 zamieszczono ekwiwalenty tego terminu.

Tabela 8. Angielskie ekwiwalenty terminu *komisja rewizyjna* w tłumaczeniach k.s.h.

	Translegis	Zakamycze	Beck
Komisja rewizyjna	<i>audit commission</i>	<i>auditors' committee</i>	<i>audit committee</i>

Termin *audit committee* występuje w terminologii brytyjskiej i amerykańskiej, jednak ma inne znaczenie. W amerykańskich spółkach publicznych jest obligatoryjnym komitetem powoływanym w ramach board of directors, w skład którego wchodzi głównie niezależni dyrektorzy niewykonawczy, a którego zadaniem jest wybór biegłych rewidentów do zbadania sprawozdań finansowych, nadzorowanie audytu i zapewnienie jego obiektywności (Mallin 2007: xviii, również ustawa Sarbanes-Oxley 2002). Co ciekawe, to rozwiązanie zostało przeszczepione na grunt polski jako **komitet audytu**, którego powołanie w ramach rady nadzorczej spółki publicznej jest zalecane m.in. przez „Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2007”. W skład komitetu „powinien wchodzić co najmniej jeden członek niezależny od spółki i podmiotów pozostających w istotnym powiązaniu ze spółką, posiadający kompetencje w dziedzinie rachunkowości i finansów”. W wersji angielskiej komitet audytu tłumaczony jest właśnie jako *audit committee*, dlatego należałoby użyć innego ekwiwalentu na *komisję rewizyjną*, której zadania są inne. Termin *komisja rewizyjna* nie ma bezpośredniego odpowiednika w systemie anglosaskim, uzasadnione są więc próby sygnalizowania obcości poprzez modyfikacje w formie *audit commission* lub *auditors' committee*. Innego zdania jest Bączkowska (2008), która twierdzi, że *audit committee* jest bliższy „znaczeniu conceptualno-semantycznemu” komisji rewizyjnej, jednak jej argumentacja opiera się na trzech fundamentalnych błędach: 1. nieuwzględnieniu istnienia komitetów audytu; 2. twierdzeniu w oparciu o art. 385, że komisja rewizyjna w spółkach publicznych ma co najmniej pięciu członków [komisje rewizyjne są powoływane w sp. z o.o., a art. 385 dotyczy przecież składu rady nadzorczej w S.A.]; 3. autorka niedokładnie sprawdziła ekwiwalent Zakamycze – nie jest to „auditors' committee” lecz „auditors' committee”, co kwestionuje całą argumentację, iż ekwiwalent Zakamycze budzi skojarzenia „o istnieniu kontrolera o nadrzędnym znaczeniu, który to następnie zwoluje, czy też wybiera, pozostałych członków komisji”. Zresztą w tej publikacji naukowej zaskakują liczne błędy merytoryczne, jak i sam fakt powoływania się na ustawę z 1985 r., która została zastąpiona w roku 2006 ustawą kodyfikującą brytyjskie prawo spółek.

Kolejnym interesującym terminem jest **officer**, który bywa czasami błędnie tłumaczony jako *urzędnik* lub *oficer* spółki; przykładowo w podręczniku *Prawo amerykańskie* prof. Tokarczyka *officers* występują jako „urzędnicy” w „korporacjach” (2006: 176). Termin ten oznacza osobę pełniącą funkcję kierowniczą w spółce i ma szersze znaczenie niż *director*, gdyż nie każdy *officer* jest członkiem *board of directors*. W terminologii brytyjskiej *officer* obejmuje *directors, managers* i *secretary* (s. 1121, CA2006); w spółkach amerykańskich *officers* są powoływani przez board of directors i z reguły obejmują co najmniej: *president, vice presidents, secretary* i *treasurer* (Clarkson et al. 2009: 800). Zatem tłumaczenie *officer* jako członka zarządu może być w wielu kontekstach zbyt restrykcyjne, lepszym odpowiednikiem będzie *członek kierownictwa/wyższej kadry kierowniczej*, a dla liczby mnogiej – *kierownictwo* lub (wyższa) *kadra kierownicza*.

Jak podkreśla Mallor et al. (2004: 935), **president** jest funkcją honoryfikatywną, dającą w rzeczywistości niewielkie uprawnienia, która sprowadza się głównie do przewodniczenia (*presiding officer*) na zgromadzeniach wspólników/akcjonariuszy

lub posiedzeniach board of directors. Dopiero w połączeniu ze stanowiskiem dyrektora generalnego/naczelnego, np. *general manager* czy **chief executive officer** CEO, president zyskuje szerokie uprawnienia do zawierania umów i dokonywania innych czynności w imieniu spółki (2004: 935). Ta funkcja może być również łączona z przewodnictwem board of directors (np.: *John Smith, chairman, president and CEO*).

Przykładem *officer* jest **secretary** of the company/corporation – sekretarz spółki, którego nie należy mylić z sekretarką. Aby pełnić to stanowisko, trzeba mieć wysokie kwalifikacje, np. w spółkach brytyjskich może być wymagane wykształcenie prawnicze (*barrister, advocate, solicitor*) lub przynależność do organizacji zrzeszających biegłych rewidentów (*chartered accountants, chartered certified accountants*). Sekretarz zajmuje się sprawami administracyjnymi, prowadzi rejestry, sporządza protokoły ze zebrań wspólników/akcjonariuszy i posiedzeń board of directors, wysyła zawiadomienia o zgromadzeniach i posiedzeniach, a w systemie brytyjskim może również zawierać określone umowy i składać oświadczenia w imieniu spółki (por. Dine 2005: 80, Mallor et al. 2004: 935). Słownik PWN-Oxford tłumaczy *company secretary* jako *dyrektor finansowy przedsiębiorstwa*, co w świetle wyżej określonych kompetencji sekretarza należy uznać za błąd. Bliższym odpowiednikiem *dyrektora finansowego*, oprócz *chief financial officer CFO*, jest amerykański **treasurer**, również klasyfikowany jako *officer*, który odpowiada za finanse przedsiębiorstwa (Mallor et al. 2004: 935).

Wyróżnia się następujące kategorie dyrektorów:

- **shadow director** (*dyrektor nieformalny, dyrektor nieoficjalny*) – osoba, która chociaż formalnie nie jest dyrektorem, wydaje dyspozycje innym dyrektorom: „a person in accordance with whose directions or instructions the directors of the company are accustomed to act” (s. 250, CA2006).
- **alternate director** (*zastępca dyrektora, dyrektor zastępczy*) – osoba wyznaczona przez dyrektora do udziału w posiedzeniach board of directors i wykonywania prawo głosu, jeżeli dyrektor nie może uczestniczyć w posiedzeniu osobiście.
- **executive director** (*dyrektor wykonawczy*) – dyrektor, który jest z reguły pełnoetatowym pracownikiem spółki: „typically devotes his or her whole working time to the company ... and has a significant personal interest in the company as a source of income” (Mayson et al. 2006: 499).
- **non-executive director** (NED – *dyrektor niewykonawczy*) – jest na ogół dyrektorem niezależnym, który nie jest pracownikiem spółki, otrzymuje stosunkowo niewielkie wynagrodzenie, pełniąc funkcję doradcą i nadzorczą (Birds et al 2004: 337). Podobne rozróżnienie występuje w terminologii amerykańskiej, w której członkowie board of directors będący również *officers* nazywają się **inside directors**, z kolei członkowie niepełniący żadnych stanowisk kierowniczych nazywają się **outside directors** (Clarkson et al. 2009: 799).

W ostatniej tabeli zestawiono podstawową angielską i polską frazeologię związaną z członkami organów: board of directors i zarząd oraz rada nadzorcza (RN).

Tabela 9. Frazeologia związana z członkami organów zarządzających i nadzorczych.

<i>chairman/chairperson of the Board</i>	prezes zarządu przewodniczący RN
<i>meeting of the Board</i>	posiedzenie zarządu/RN
<i>to make appointment, to appoint a director to elect/reelect to constitute, to name</i>	powołać członka zarządu/RN
<i>hold office, serve as a director</i>	pełnić/sprawować funkcję członka
<i>term of office (expires)</i>	kadencja (upływa)
<i>a director resigns his office</i>	członek składa rezygnację
<i>rotation (retire by rotation)</i> *w przypadku częściowego odnawiania składu board of directors ustępujący członkowie mogą ubiegać się o ponowne powołanie	częściowe odnawianie zarządu (ustąpienie członka w drodze losowania lub według starzeństwa wyboru)
<i>revoke appointment, remove from office ~ for cause ~ with or without cause</i>	odwołać członka ~ z ważnego powodu
<i>disqualified/disqualification</i>	uznany orzeczeniem sądowym za niezdolnego do pełnienia funkcji

Termin *kadencja*, czyli okres sprawowania funkcji przez członka zarządu, nie jest równoznaczny z *mandatem*, który stanowi „uprawnienie (upoważnienie) do pełnienia funkcji członka zarządu, będące skutkiem powołania w skład zarządu”; mandat *wygasa* w wyniku *upływu* kadencji (Okolski et al. 2008: 304).

Pakiety wynagrodzeń dyrektorskich (**remuneration** packages/emoluments) są regulowane przez kontrakty menadżerskie (*service contracts*). Mogą one obejmować: wynagrodzenie zasadnicze (*basic salary*), premię (*bonus*), opcje na akcje (*stock options*), długoterminowe programy motywacyjne (*long-term incentive plans*, LTIP), świadczenia emerytalne (*pension*), inne świadczenia (*benefits*) czy prawo do udziału w zysku spółki (*profit sharing*), jak i rekompensatę za utratę stanowiska (*compensation for loss of office*) oraz odprawę (*severance pay*).

Na zakończenie przytoczę bardzo trafną uwagę Jopek-Bosiackiej (2006: 134): „W zakresie stosowanej terminologii, pomimo ogromnych nieraz różnic między systemem anglosaskim a systemem polskim, tam gdzie to możliwe należy odwoływać się do analogicznych instytucji prawa anglosaskiego bądź polskiego, w zależności od kierunku tłumaczenia. W przeciwnym razie narazimy się jako tłumacze na zarzut braku profesjonalizmu.”

Wykaz aktów prawnych

General Corporation Law of the State of Delaware. Title 8
http://delcode.delaware.gov/title8/c001/index.shtml#P-1_0.

Kodeks Spółek Handlowych. Polish Commercial Companies Code. (2006). Wyd. 4. Tł. K. Michałowska. C.H. Beck.

Kodeks Spółek Handlowych. Polish Code of Commercial Partnerships and Companies. (2004). CD-ROM. TEPIS/Rzeczpospolita. Tł. E. Gołębiowska, A. Setkowicz-Ryszka.

Kodeks Spółek Handlowych. Code of Commercial Companies. (2004). Wyd. 2. Tł. R. Bem, E. Kucharska, J. Marynowicz, A. Mączka.

Companies Act 2006;

http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/pdf/ukpga_20060046_en.pdf

Companies (Tables A to F) Regulations 1985 as amended by SI 2007/2541 and SI 2007/2826.

Revised Model Business Corporation Act 2003

www.abanet.org/buslaw/library/onlinepublications/mbca2002.pdf

Bibliografia

Bączkowska, A. (2008), „Corporate Governance w polskiej, europejskiej i angielskiej spółce handlowej: porównanie systemów prawnych i kwestii terminologicznych w przekładzie polsko-angielskim Kodeksu Spółek Handlowych“, w: A.S. Dyszak (red.), *Linguistica Bidgostiana 5*. Bydgoszcz: UKM, 15.02.09,

http://absience.org/wojeartykuly/documents/Rada_Nadzorcza.doc.

Biel, Ł. (2007), „Analiza porównawcza nazw spółek w prawie polskim, angielskim i amerykańskim w wybranych słownikach“, *Lingua Legis*, nr 15, 65-74.

Biel, Ł. (2008), „Memorandum of Association: Terminologia związana z zawieraniem i rejestracją spółki *company limited by shares*“, *Lingua Legis*, nr 16, 10-23.

Birds, J. et al. (2004), *Boyle & Birds' Company Law*. Wyd. 5. Bristol: Jordans Ltd.

Clarkson, K. W. (2009), *Business Law Text and Cases. Legal, ethical, global, and e-commerce environments*. Wyd. 11. South-Western Cengage Learning.

Dine, J. (2005), *Company Law*. Wyd. 5. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Frommel, S.N., J.H. Thompson (red.) (1975), *Company Law in Europe*. London: Kluwer Deventer.

Jopek-Bosiacka, A. (2006), *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa: PWN.

Kierzkowska, D. (2002), *Tłumaczenia prawnicze*. Warszawa: TEPIS.

Kidyba, A. (2005), *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*. Wyd. 4. Warszawa: C.H. Beck.

Mallin, Ch.A. (2007), *Corporate Governance*. Oxford: OUP.

Mallor, J., A. J. Barnes, T. Bowers, A. W. Langvardt (2004), *Business Law. The Ethical, Global, and E-Commerce Environment*. Wyd. 12. Boston: McGrawHill Irwin.

Okolski, J. (red.) (2008), *Prawo handlowe*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

Mayson, S. W., D. French, Ch. Ryan (2006), *Mayson, French and Ryan on Company Law 2006-07*. Wyd. 23. Oxford: OUP.

Potrzeszcz, R., T. Siemiątkowski (red.) (2003), *Komentarz do Kodeksu spółek handlowych. Spółka akcyjna i przepisy karne*. Tom 1. Warszawa: LexisNexis.

Tokarczyk, R. (2006), *Prawo amerykańskie*. Kraków: Zakamycze.

SUMMARY

This paper discusses major terminology connected with governing bodies in Polish, UK and US companies. The analysis is based on the Polish Code of Commercial Partnerships and Companies, the UK's Companies Act 2006, and the US Revised Model Business Corporation Act and the General Corporation Law of the State of Delaware. First, types of members of the company/corporation and general meetings are discussed. The real difficulty lies in the Polish terminological distinction between the general meetings in private and in public companies (*zgromadzenie wspólników* v *walne zgromadzenie*), which leads to the question of whether it should be maintained when translating such terms into English. It is argued that it should not, as in the case of other related pairs *udziały/akcje* and *wspólnik/akcjonariusz*. Thereafter, corporate governance systems are examined: the US and UK company law applies a one-tier system with a unitary board (*board of directors*), while Polish company law applies a two-tier system with the dual board (*zarząd* and *rada nadzorcza*). These conceptual distinctions underlie the incongruity of terms connected with the governing bodies.

FORMA I TREŚĆ TESTAMENTU W PRAWIE POLSKIM I FRANCUSKIM

Ewa Betańska

Autorka jest absolwentką Nauczycielskiego Kolegium Języka Francuskiego UW, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego oraz Interdyscyplinarnego Podyplomowego Studium Kształcenia Tłumaczy Prawniczych i Sądowych ILS UW (2006). Obecnie jest doktorantką na Wydziale Neofilologii UAM w Instytucie Językoznawstwa w Poznaniu.

Testament jako akt „ostatniej woli” (łac. *ultima voluntas*) funkcjonował w prawie rzymskim, a jego forma i treść na przestrzeni wieków ulegała licznym transformacjom. Niezmiennym do dziś pozostaje charakter tej jednostronnej czynności prawnej (*acte juridique unilatéral*). Dokonuje się jej na wypadek śmierci (łac. *mortis causa*) co oznacza, że wywołuje skutki prawne dopiero po śmierci testatora, jest czynnością odwołalną w całości lub części, a jej formę określono przepisami ustawowymi. Niedopełnienie wymogów formalnych skutkuje nieważnością testamentu. Ścisłe osobisty charakter testamentu wyraża się w ustawowym zakazie jego sporządzania oraz odwoływania przez przedstawiciela.

Termin *testament* z punktu widzenia prawa posiada dwa znaczenia. Po pierwsze oznacza czynność prawną, przez którą osoba fizyczna określa losy swojego majątku na wypadek śmierci; po drugie oznacza dokument, w którym zawarte zostaje oświadczenie woli testatora (Skowrońska-Bocian 1997: 63).

Zgodnie z art. 941 k.c. w polskim systemie prawnym rozporządzić majątkiem można jedynie w testamentie. Prawo francuskie, oprócz testamentu, dopuszcza również inne sposoby regulacji na wypadek śmierci (*à cause de mort*). Są to umowa dziedziczenia (*pacte sur succession future*, *pacte successoral*) oraz darowizna (*donation*)